

AHMED-İ DÂ'Î 'NINRİSÂLE-İ SÎ FASL ADLI ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

*Esra KARABACAK***

ÖZET

Ahmed-i Dâ'î 14. asrın ikinci yarısı ile 15. asrın ilk yarısında yaşamıştır. Bu dönemin önde gelen şair ve mütercimlerindedir. Ahmed-i Dâ'î dinî ve edebî eserlerin yanısıra birkaç önemli ilmi eseri de Türkçeye tercüme etmiştir. Bunlardan en önemlisi, Nasirüddin-i Tûsî(1201-1274)'nin astronomi ve astroloji hakkında kısa ve özlü bilgiler veren ve Risâle-i Sî Fasl(Otuz Bölümlük Risale) adıyla meşhur olan el-Muhtasar fî İlmi't-Tencim ve Marifeti't-Takvîm(Astronomi ve Takvim Bilgisi Hakkında Özet Kitap) adlı eseridir. Farsçadan tercüme edilen ve otuz bölümden meydana gelen bu eserde, ebced hesabı, Hicrî, Rûmî, Fârsî ve Celâlî takvimleri, gezegenler, burçlar, ayın durumları, saat türleri ve astronomi konularıyla bazı astroloji konuları bölümler halinde yalın bir Türkçe ile aktarılmıştır. Ahmed-i Dâ'î gibi mütercimlerin, Arapça ve Farsça gibi diğer İslâm dillerinden yapmış oldukları bu tarz tercüme, kısa bir süre içinde Anadolu'da da bilimin yerleşmesinde etkili olmuştur. Ayrıca, eserin içeriğindeki bazı unsurlardan dolayı kelâm, felsefe ve matematik gibi bilim dallarının da önem kazanmasını sağlamıştır. Astronomi alanında yeni çalışmaya başlayanların bu alanı iyi kavrayabilmesi için de önemli bir eserdir. Bu çalışmada eserin günümüz Türkçesine olabildiğince esnek çevirisi, eserdeki terimler, anlamları ve genel dil özellikleri bakımından değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Çalışma, Türk bilim tarihi, Türk dili, Türkçe terim dili, astronomi ve astroloji alanlarındaki çalışmalara kaynak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: takvim, astronomi, astroloji, Ahmed-i Dâ'î, Risâle-i SîFasl

AHMED-İ DÂ'Î THE RİSALE -İ SÎ FASL NAMED AN INVESTIGATION OF WORK

ABSTRACT

Ahmed-i Dâ'îwiththesecondhalf of the 15th century lived in thefirsthalf of thecentury. The leading poet and translator Ahmed-i Dâ'î, as well as religious and literary works in several important scientific work has been translated into Turkish. The most important is

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr. Yakın Doğu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: karabacakesra@gmail.com

Nasiruddin Tusi (1201-1274) 's short and concise, providing information about astronomy and astrology and the Risale-i Si Fasl (Thirty-episode Risale) made famous by the name of olan el-Muhtasar fi İlmi't-Tencim ve Marifeti't-Takvim(Astronomy and Calendar Information About Summary Book)'s work. Occurring in thiswork, which has been translated from Persian and thirty chapters, numerological calculations, Hijridate, Rumi, Persian and Jalal calendars, planets, signs, moonstatus, time types, and some astrology astronomy topics in a simple Turkish and transferred into sections. Translators like Ahmed-i Dâ'i, Arabican dother Islamic languages such as Persian translation of this kind are made, the settlement of science has been effective in Anatolia in a short period of time. In addition, some elements of the work because of the content of Islamic theology, philosophy and provided insight into the fields of science such as mathematics. New work in the field of astronomy for beginners is an important work in this area is well grasp. As flexible as possible in this study to contemporary Turkish translation of the work, work of art terms, their meanings, and the general terms of language features are studied on. Study of the Turkish history of science, the Turkish language, Turkish term language, astronomy and astrology resource are as will work.

Key Words: calendar, astronomy, astrology, Ahmed-i Dâ'i, Risale-i Si Fasl

14. asrın ikinci yarısı ile 15. asrın ilk yarısında yaşamış olan Ahmed-i Dâ'î önemli bir şair ve mütercimdir. Dinî ve edebî eserlerin yanı sıra birkaç önemli ilmî eseri de Türkçeye tercüme etmiştir. Bunlardan en önemlisi, *Nasîrüddin-i Tûsî* (1201-1274)'nin astronomi ve astroloji hakkında kısa ve özlü bilgiler veren ve Risâle-i Sî Fasl (Otuz Bölümlük Risale) adıyla meşhur olan el-Muhtasar fi İlmi't-Tencim ve Marifeti't-Takvim (Astronomi ve Takvim Bilgisi Hakkında Özet Kitap) adlı eseridir. Eser Farsçadan tercüme edilmiştir ve otuz bölümden meydana gelmiştir. Eserde astronomi ve astrolojiyle ilgili konular bölümler halindeyalın bir Türkçe ile aktarılmıştır. Ahmed-i Dâ'î gibi mütercimlerin, Arapça ve Farsça gibi diğer İslâm dillerinden yapmış oldukları bu tarz tercüme, kısa bir süre içinde Anadolu'da da bilimin yerleşmesinde etkili olmuştur. Astronomi alanında yeni çalışmaya başlayanların bu alanı iyi kavrayabilmesi için de önemli bir eserdir. Bu çalışma eserin günümüz Türkçesineesnekçevirisi, eserdeki terimler, anlamları ve genel dil özellikleri bakımından bir değerlendirme üzerinde durulmuştur. Eserin çevirisinde her bölümün genel anlamı ve önemli olan ya da vurgulanması gereken yerlerin tam çeviri şeklinde verilmesine özen gösterilmiştir.

Eserin başında, bu risalenin çevirenin Ahmed Dâ'î olduğu, eserin adının Risale-i Sî Fasl olarak anıldığı, son devir alimlerinin en önemlilerinden Hoca Nasîr Tûsî tarafından Farsça yazıldığı ve Ahmed Dâ'î'nin Türkçeye tercüme ettiği belirtilir. Astronomi alimlerine eseri kolay anlamaları için dua cümlecikleri verildikten sonra eserin otuz bölümden ibaret olduğu belirtilmiş ve bu otuz bölüm anlatılmaya başlanmıştır.

1. bölüm: Cümel hesabı hakkındadır. Cümel hesabı harfler üzerine kurulmuştur. Bu hesap yirmi sekiz harftir. Dokuzu birler basamağı, dokuzu onlar basamağı, dokuzu yüzler basamağı ve biri bindir. Sayılardan fazla olanı önce yazarlar, az olanı sonra yazarlar. Meselâ, yâ elif on birdir, kâfbâ yirmi ikidir, lâm, cîm otuz üçtür. Kâf, mîm, hâ yüz kırk beştir, gayn, zâl, fâ, tâ bin yedi yüz seksen dokuzdur. Bin sayısı birlikte kullanıldığı diğer sayılardan sonra yazılır. Mesela, yâ, gayn iki bin olur. Kâf, gayn yüz bin olur. Hâ, lâm, hâ, sâd, fâ, gayn, zâl, lâm, cîm, gayn, şîn, sîn, dâl altı yüz otuz beş bin, kâf, zâ bin ve yedi yüz otuz üç bin üç yüz altmış dört olur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

2. bölüm: Haftanın günlerini ve onların alametlerini bildirir. Yekşenbe, pazar (elif); düşenbe, pazartesi (bâ); seşenbe, salı (cîm); çahârşenbe, çarşamba (dâl); pençşenbe, perşembe (hâ); cum'a, cuma (vâv); şenbe cumartesi (zâ).

3. bölüm: Arap tarihini bildirir. Ayların adı: *Muharrem (30), Safer (29), Rabiyülevvel (30) Rabiyülahir (29), Cemâziyel evvel (30), Cemâziyelahir (29), Recep (30), Şa'ban (29), Ramazan (30), Şevval (29), Zilkade (30), Zilhicce (29)*. Ayın ilk gününü hilâli göyerek tespit ederler. Bazı aylar otuz gündür. Bazıları ise yirmi dokuz gündür. Bundan fazla veya eksik olmaz. Günler ayın kaçınıcı günüyse o rakamla gösterilir. Ayın ilk gününe *gurre*, otuzuncu gününe ise *salâh* derler. Bir ay bittiğinde takvimin ayın bittiğini gösteren sayfasında, sayfanın sağ yanında yeni ayın adı yazılır. Hesap yapanlar yılın ilk ayını otuz gün olarak alırlar. İkinci ayı yirmi dokuz kabul ederler. On iki aya kadar, otuz ve yirmi dokuz sıralarlar. Her üç yılda bir Zilhiccenin sonuna bir gün eklerler. O yıl Zilhicce otuz gün olur. O güne *kebisederler*. Bu tarihin başlangıcı Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicreti olarak kabul edilir.

4. bölüm: Rumî tarihi bildirir. Ayların adı: *Teşrini evvel (31), Teşrini sâni (30), Kânûn evvel (31), Kânûnisâni (30), Şubat (28, 29), Âyâr (31), Huzeyrân (30), Temmûz (31), Âb (31), Eylûl (30)*. Dört ayın günleri otuz olur. Teşrini sâni, Nisan, Huzeyrân ve Eylûl otuz gündür. Kalan yedi ayın günleri, Şubat hariç, otuz birdir. Şubat üç yıl arka arkaya yirmi sekiz, dördüncü yıl yirmi dokuz olur. O güne *kebisedenilir*. Gün ayın kaçınıcı günüyse o güne ait sayıyla gösterilir.

5. bölüm: Farişî (İran) tarihini bildirir. Ayların adı: *Ferverdin, Urdibeşt, Hurdâd, Tîr, Murdâd, Şehrivâr, Mihr, Âbân, Âzar, DeyDîh, Behmen, İsfendârmend*.

Bu aylar otuz gündür. Her yıl İsfendârmend ayının sonuna beş gün eklerler. Bu beş güne *hamse-i müşterika* denilir. Ayrıca İranlılar bu aylara eskiye ait anlamında *kadimî* derler. Bu tarihin başlangıcı (İran) Acem hükümdarlarının sonuncusu olan Yezdücürd'ün tahta geçişi olarak kabul edilir. Her günü kendi adıyla yazarlar. Günlerin için Farsçada *Ürmüzd, Behmen, Urdibeşt, Şehryâr, İsfendârmâz, Hurdâd, Murdâd, Dîbâdur, Azerâbân, Hurmâh, Tîrcûş, Deybihr Mihr, Sunuş, Erbeş, FerverdînBehrâm, Râm, Dîn, İrdEştâdÂsimâr, ZâmyâdMârisfend, Enîrân* kelimeleri kullanılır.

6. bölüm: Melikşah tarihini bildirir. Sultan Celaleddin zamanında bir tarih ortaya konulmuştur. Aylarının adı İranlılarla aynıdır. Her ay otuz gündür. Hamse-i müşterikaİsfendârmend'in sonuna eklenir. Her dört veya beş, yılda bir gün hamse-i müşterikanın sonuna eklerler. O yıl hamse-i müşterika altı gün olur. Ona *kebîse* adı verilir. Ferverdin ayının ilk gününü güneşin öğle vakti balık burcundan koç burcuna dönüştüğü gün olarak alırlar. Ve o güne *Nevruz* derler, yılbaşı olarak kabul ederler. Bazıları Ferverdin ayının ilk gününü ve diğer ayların ilk gününü öğle vakti güneşin bir burçtan diğer bir burca dönüştüğü, geçtiği gün olarak alırlar. İranlılar bu aylara *Celâlî* derler.

7. bölüm: Yıldızları bildirir. Yedi yıldız *seb'a-i seyyare* adı verilir. Bunlar, *zuhal (lâm), müşteri (yâ), merih (hâ), şems (sîn), zühre (hâ), utârid (dâl), kamer (râ)*'dir. Bunların herbiri bir felektedöner. Takvimde alametleri herbirinin adlarının son harfidir. Bu yedi yıldızdan güneşle aya cisimlenmiş iki ışık (*neyyireyn*) derler. Güneşe en yüce ışık, aya en küçük ışık derler. Kalan beş yıldız beş şaşkın yıldız (*hamse-i mütehayyire*) derler. Herbiri hareketi sırasında bir yön takip eder. Zuhâl ve Müşteriye (*ulviyyeyn*) iki yüce, Zühre ve Utaride iki aşağılık (*süfliyyeyn*) derler. Bu yıldızların hareketleri çeşitlidir. Sabitler adı verilen kalan yıldızların hepsi sekizinci felektedirler. Bu sekizinci feleğe atlas felek, en yüce felek ve feleklerin feleği derler.

8. bölüm: Burçları bildirir. Sekizinci felek on ikiye ayrılır. Herbirine burç adı verilir. Her burç otuz ayrılır. Herbirine derece derler. Her dereceyi altmışa bölerler. Herbirinesâlisederler. Râbi'ave hâmiseâşireyekadar ayırırlar. Burçların adı: *Koç (hamelhâ), boğa (sevr (elif)), ikizler*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

(*cevzâ (bâ)*), *yengeç (seretân (cîm))*, *aslan (esed (hemze))*, *başak (sünbüle (hâ))*, *terazi (mîzân (vâv))*, *akrep (akreb (râ)) yay (kavs (hâ))*, *oğlak (cedy (tâ))*, *kova (delv (sîn))*, *balık (hût (yâ))*. Yıldız, her gün, her burçta kaç derece, kaç dakika hareket ederse o sayıyı yazarlar. Derecenin alameti yirmi dokuzdan fazla olmaz. Otuz olursa burç olur. Dakikanın sayısı elli dokuzdan fazla olmaz. Altmış olursa derece olur. Takvimde tarih cetvellerinden sonra yedi cetvel çizerler. Yedi yıldız için her gün her cetvelde üç rakam yazarlar. İlki, burç alameti; ikincisi, derece alameti; üçüncüsü, dakika alametidir.

9. bölüm: Yıldızların hareket miktarlarını bildirir. Güneş feleği bir yılda dolaşır, her burcu bir ayda dolaşır. Ay yirmi sekiz günde dolaşır ve bir günün üç parçasının birinde dolaşır. Her burca iki buçuk günden fazla veya eksik zamanda ulaşır. Zuhâl otuz yılda ulaşır. Her burcu buçuk (yarım) yılda dolaşır. Her on iki buçuk ayda dört buçuk ay döner. Müşteri on iki yılda ulaşır. Her burca bir yılda varır. Her on ayda dört ay döner. Merih bir yıl ve on buçuk ayda ulaşır. Her burç doğru ve çabuk olarak bir buçuk ayda döner. Her iki yılda da bir buçuk ayda iki buçuk ay dönmüş olur. Zühre, aşağı yukarı on üç ayda yol alır. Her burcu doğru ve çabuk olarak yirmi sekiz günde dolaşır. Herbir yıl ve yedi buçuk ayda bir buçuk ay döner.

10. bölüm: Kesişme noktasının ve ayın burçların bulunduğu yere uzaklığını bildirir. Güneşin burçların ortasında daima üzerinde hareket ettiği bir daire vardır. Ona burçlar bölgesi denir. Bu bölge burçların felek bölgesinin altında ve beraberindedir. Ayın da güneşin karşısında hareket ettiği bir daire vardır. Bu daire iki yerde birbiriyle kesişen on iki daireye bölünmüştür. Kesişme noktalarına *cevzehri*, *ukdeteyn* denir. Ayın dönüşünün yarısı kuzeyde olur. Güneşin dönüşünün yarısı ise güneyde olur. Ayın geçtiği kısım kuzeyde olduğunda ona baş(re's) derler, güneyde olduğunda ona kuyruk(zeneb) derler. Ayın dönüşü güneşin dönüşünden iyice uzak olduğunda ay enlemi denir. Ayın takvimine ayın boylamı denir (tûl-i kamer). Baş ve kuyruğun hareketi zıttır. Hamse-i mütehayyirenin de enlemi olur. Bazı takvimlerde her yıldız ayrı bir cetvelde gösterirler. Güneşin enlemi yoktur. Fazla ve eksik alameti olarak sonundaki birkaç harfi yazarlar (kalan harfleri yazarlar). Mesela, zâyid- yid, nâkis- kıs

11. bölüm: Saatler ve saatlerin yükseklikleri bildirilir. Gece ve gündüzü yirmi dörde ayırmışlardır. Her saati altmışa ayırmışlardır. Herbirine dakika derler. Takvimde her günün karşılığında saatler ve dakikalar sayıyla bildirilir. Güneşi oğlağa dönüştürüp yengecin önüne ve arkasına gün eklenir. Gece kısalmır. Güneşin yengece dönüştüğü zaman günlerin uzadığı, gecelerin kısaldığı zamandır. Güneş oğlağa dönüştüğü zaman günlerin kısaldığı, gecelerin uzadığı zamandır. Güneş koç ve teraziye doğru döndüğü zaman gündüz ve gece eşit olur. Bu saatlere eşit saatler denir. Her günü ve geceyi ayrı ayrı on ikiye bölerler. Buna zaman saati ve eğik saat denir.

12. bölüm: Yıldızların (görünüşü) duruşu ve simetrikliği hakkındadır. İki yıldız bir burçta, bir derecede, bir dakikada toplansa ona *birleşme* denir. Eğer bu durum güneşle ay ortasında olursa ona *toplama* denilir. Eğer güneşle hamse-i mütehayyire ortasında olsa ona *yaklaşma* denir. Bir yıldız bir burçta olsa ve bir yıldız da onun üçüncü burcunda olsa, derece ve dakikaları aynı olsa ona *altılanmış (tesdis)* denir. İkisinin arasında altı felek olur. Bir yıldız bir burçta olsa, ve bir yıldız dördüncü burçta olsa ona dördüncü (terbî') denir. Eğer bir yıldız bir burçta olsa ve bir yıldız beşinci burçta olsa ona üçlenmiş (teslîs) denir. Zühre ve utaridin güneşle yaklaşması sırasında farklı bir görünüş yoktur. Simetri iki türlü olur. Birincisi, iki yıldız arasında iki yerde olur. Güneş o iki yere gelince ikisinin gündüz ve geceleri birlikte olur. Uzaklığı eşit olan yengeç ve oğlağın başından itibaren iki yer birliktedir. İkincisi iki yıldız arasında olur. Yani iki yıldız iki yerde olur.

13. bölüm: Ayın diğerleriyle karışması (birlikte olması) ve geri kalan durumlarını bildirir. Takvimin sol yanında önce haftanın günleri belirtilir. İkinci cetvelde Arabî ayların günlerini adları, sayıları ve rakamlarıyla yazarlar. Bir cetvelde ayın yerini yani ayın gün ortasında üzerinde olduğu burcu yazarlar. Sonraki cetvelde ayın bir burçtan diğer bir burca geçişi saatini, gündüz belirtisini,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

eğer değişim gündüz olsa alamet olarak lâm, gece olsa alamet olarak mîm yazarlar. Ayın görüşlerinin düştüğü altı yıldız belirtilir. Önce, güneşin hamse-i mütehayyirenin felekleri üzerinde düzenli şekilde günün veya gecenin beraberindeki hareketi anlatılır. Bu yıldızın cetvelini o günün rakamı ve saatiyle ve gece alametiyle bildirirler. Bu birleşmeye ayın birleşmesi (karşılaşması) derler. Gündüzü ve geceyi belirtirler.

14. bölüm: Ayın yerlerini (iniş yerlerini) belirtir. Yirmi sekiz yeri vardır. Bunlar: şartîn, battîn, süreyyâ, deberân, hak'a, han'a, zirâ', nesre, tarafa, cebhe, zebere, sarafa, avâ, semâk, gufra, zebânâ, iklîl, kalb, şûle, ne'âyim, belde, zâyic, bel', su'ûd, ahbiye, mukaddem, muahhar, rişâ ve ay her gün bir yerde olur. Bazen bir yerde bir günden fazla olur, bazen de eksik olur. On iki burç vardır. Yerleri yirmi sekizdir.

15. bölüm: Yıldızların ortaya çıkışını ve gizlenmesini anlatır. Onların birleşmeleri ve yön çizmeleri gün ortasında olur. Karşılaşmaları güneşe dönmeleri gün arasında olur. Zühre ve Utarid aynı yönde olur. Dönmeden önce batıdan kaybolurlar. Sonunda doğudan ortaya çıkarlar. Her birleşmeden önce kendi yönü üzerinde doğudan kaybolur. Takvimde yıldızların kayboluşunu ve ortaya çıkışını tam birleşmede yazarlar. Yeni ayın hilali batıdan güneş doğduğu yerden, güneyden veya kuzeyden olacak şekilde belirtilir.

16. bölüm: Takvimde belirtilen faydalı bilgiler hakkındadır. Her günün karşılığında o günde ne yapılması gerektiğini anlatır. Ayrıca hangi işlerin yapılmaması gerektiğini anlatır. Önceki yılın durumunu ve gelecek yılın durumunu belirtirler. Tarihlerin rakamlanması yapılır.

17. bölüm: Yıldızların evlerini ve onlara bağlı olanları bildirir. Oğlak ve kova zuhalin evleridir. Balık ve yay müşterinin evidir. Koç ve akreberihinin evidir. Boğa ve terazi zührenin evidir. Cevza ve sünbüleutaridin evleridir. Yengeç ayın evidir. Aslan güneşin evidir. Her yıldızın karşılığı ayrı bir evdir. Ayla güneş evleri zühalin evleridir. Zuhalin evleri güneşle ayın karşılığıdır. Müşteri evleri utaridin karşılığıdır. Merihinin evleri zührenin karşılığıdır.

18. bölüm: Yıldızların yükselişini ve inişini bildirir. Güneşin yükselişi koç burcunun on dokuzuncu derecesinde olur. Ayın yüksekliği boğanın üçüncü derecesinde olur. Zuhalin yüksekliği terazinin yirmi birinci derecesinde olur. Müşterinin yüksekliği, yengecin on beşinci derecesinde olur. Merihinin yüksekliği oğlağın yirmi sekizinci derecesinde olur. Zührenin yüksekliği balığın yedinci derecesinde olur. Utaridin yüksekliği başağın on beşinci derecesinde olur.

19. bölüm: Üçlü şekiller ve üçlü şekillerin bölümlerini bildirir. Koç, aslan ve yay bir evde birleşirler. Bu üçgenin sahipleri güneş, müşteri ve zuhaldır. Boğa, başak ve oğlak toprağa bağlıdır. Onlar bir üçlü meydana getirirler ve bu üçlünün sahipleri gündüz zühre, ay ve merihtir. İkizler, yengeç ve kova havaya bağlı bir üçlüdür. Bunun sahibi gündüz zuhal, utarid ve müşteridir. Yengeç, akrep, yay suya bağlıdır. Bu üçlülerin sahibi gündüz merih, zühre ve aydır.

20. bölüm: Mutehayyire yıldızlardan sınırlarını bildirir. Koç burcu otuz derecedir. Altı derecesi müşteri sınırındır. Altısı zühre sınırındır. Sekiz derecesi utaride doğrudur. Beş derecesi merihindir. Boğa burcu da otuz derecedir. Sekiz zühre sınırındır. Altısı utarid sınırındır. Sekizi müşteri sınırındır. Beş derecesi zuhal sınırındır. Üç derecesi merihtir. İkizler burcu otuz derecedir. Altı derecesi utarid sınırındır. Altı derecesi müşteri sınırındır. Beş derecesi zühre sınırındır. Yedi derecesi merih sınırındır. Altı derecesi zuhal sınırındır. Yengeç burcu otuz derecedir. Yedi derecesi merih sınırındır. Altı derecesi zühre sınırındır. Altı derecesi utarid sınırındır. Yedi derecesi müşteri sınırındır. Dört derecesi zuhal sınırındır. Aslan burcu otuz derecedir. Altı derecesi müşteri sınırındır. Beş derecesi zühre sınırındır. Yedi derecesi zuhal sınırındır. Altı derecesi utarid sınırındır. Altı derecesi mürrih sınırındır. Başak burcu otuz derecedir. Yedi derecesi utarid sınırındır. Yedi derecesi zühre sınırındır. Dört derecesi müşteri sınırındır. Beş derecesi merih sınırındır. Altı derecesi zuhal sınırındır. Terazî burcu otuz derecedir. Altı derecesi zuhal sınırındır. Sekiz derecesi utarid sınırındır. Yedi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

derecesi müşteri sınırır. Yedi derecesi merih sınırır. Akrep burcu otuz derecedir. Yedi derecesi merih sınırır. Dört derecesi zühre sınırır. Sekiz derecesi utarid sınırır. Beş derecesi müşteri sınırır. Altı derecesi zuhal sınırır. Yay burcu otuz derecedir. On iki derecesi müşteri sınırır. Beş derecesi zühre sınırır. Dört derecesi utarid sınırır. Beş derecesi zuhal sınırır. Dört derecesi merih sınırır. Oğlak burcu otuz derecedir. Yedi derecesi utarid sınırır. Yedi derecesi müşteri sınırır. Sekiz derecesi zühre sınırır. Dört derecesi zuhal sınırır. Dört derecesi merih sınırır. Kova burcu otuz derecedir. yedi derecesi Utarid sınırır. Altı derecesi zühre sınırır. Yedi derecesi müşteri sınırır. Beş derecesi merih sınırır. Balık burcu da otuz derecedir. On iki derecesi zühre sınırır. Dört derecesi müşteri sınırır. Üç derecesi utarid sınırır. Dokuz derecesi merih sınırır. İki derecesi zuhal sınırır.

21. bölüm: Yıldızların genel durumunu bildirir. Her burç üçe bölünür. Koçtan başlayıp, baş kısmı koç burcunun sahibi olan merihe verilir. İkinci kısmını aslanın sahibi olan güneşe verirler. Üçüncü kısmını boğanın sahibi olan zühreye verirler. Boğanın ilk kısmını ikizlerin sahibi olan utaride verirler. İkinci kısmını yengecin sahibi olan aya verirler. Üçüncü kısmını oğlağın sahibi olan zuhale verirler. İkizlerin ilk kısmını yayın sahibi olan müşteriye verirler. İkinci kısmını zuhalin sahibi olan merihe verirler. Üçüncü kısmını aslanın sahibi olan güneşe verirler. Yengecin ilk kısmını boğanın sahibi olan zühreye verirler. İkinci kısmını ikizlerin sahibi olan utaride verilir. Aslanın ilk kısmını kovanın sahibi olan zuhale verirler. İkinci kısmını yayın sahibi olan müşteriye verirler. Üçüncü kısmını koçun sahibi olan merihe verirler. Başağın ilk kısmını aslanın sahibi olan güneşe verirler. İkinci kısmını boğanın sahibi olan zühreye verirler. İkinci kısmını balığın sahibi olan müşteriye verirler. Terazinin ilk kısmını aya verirler. İkinci kısmını zuhale verirler. Üçüncü kısmını müşteriye verirler. Akrebin ilk kısmına merihe verirler. İkinci kısmını güneşe verirler. Ve yayın ilk kısmını utaride verirler. İkinci kısmını aya verirler. Üçüncü kısmını zuhale verirler. Oğlağın ilk kısmını müşteriye verirler. İkinci kısmını merihe verirler. Üçüncü kısmını güneşe verirler. Kovanın ilk kısmını zühreye verirler. İkinci kısmını utaride verirler. Üçüncü kısmını aya verirler. Balığın ilk kısmını zuhale verirler. İkinci kısmını müşteriye verirler. Üçüncü kısmını merihe verirler. Merihin iki yanında olur. O zaman tekrar merihe döner. Biri koçtan biri balıktan. Balığın sonu koçun başıyla birleştiği için. Burçlar üçe ayrılır. Bazen bir burçta üçe ayrılırlar. İlkinde kendi sahibine verirler. İkincide o burcu üç parça halinde sahibine verirler. Sonra üçlünün sonuncusu olan burcun üçüncü parçasını verirler. Mesela, koçun ilk kısmını merihe, ikincisi güneşe, üçüncüsünü yayın sahibi olan müşteriye verirler. ilk olarak eve bağlı olan koçtur. İlk merihin üçte biridir. İkincisi güneşin üçte biridir. Üçüncüsü müşterinin üçte biridir. Boğa toprağa aittir. İlk üçte bir zührenin ikincisi utaridin üçte biridir, üçüncüsü, zuhalin üçte biridir ve ikizler rüzgara (havaya) aittir. İlk utaridin üçte biridir, ikincisi zührenin üçte biridir. Üçüncüsü zuhalin üçte biridir. Yengeç suya aittir. İlk üçte bir ayın, ikinci üçte bir merihin, üçüncüsü üçte bir ayındır. Yay ateşe aittir. İlk üçte bir müşterinin, ikinci üçte bir utaridir, üçüncü üçte bir güneşindir. Oğlak toprağa aittir. İlk üçte bir zuhalin, ikinci üçte bir zührenin, üçüncü üçte bir utaridindir. Kova rüzgara (havaya) aittir. İlk üçte bir zuhalin, ikinci üçte bir utaridir, üçüncü üçte bir zührenindir. Balık suya aittir. İlk üçte bir müşterinin, ikinci üçte bir ayın, üçüncü üçte bir merihindir. Bu anlatılan kısımlara zican derler. Bazen bir burcu da dokuz kısma ayırırlar. Koçtan başlarlar. Koçun ilk parçasını koçun sahibi olan merihe verirler. İkinci kısmını boğanın sahibi olan zühreye verirler. Üçüncü kısmını ikizlerin sahibi olan utaride verirler. Dördüncü kısmını yengecin sahibi aya verirler. Koç tamam olunca ilk kısmını oğlağın sahibi olan zuhale verirler. İkinci kısmını kovanın sahibi olan zuhale verirler. Üçüncü kısmını balığın sahibi olan müşteriye verirler. Dördüncü kısmını koçun sahibi merihe verirler. Bunun gibi son burca kadar bu şekilde devam eder. Her burcun üç kısmı vardır. Her burç üçe bölünür. İlk kısım boğanın, başağın ve oğlağındır. üçü de toprağa aittir. İlk ve ikinci kısmı zuhalindir. Üçüncü kısmı balığın sahibi olan müşteriye verirler. Bu anlatılan kısma kaheyher derler. Ve bazıları nevber ve zebher derler. Her burcu on ikiye bölürler. Mesela koçu on ikiye bölerler. Her bölüm on iki dereceye bölünür. İlk kısmını kendi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

sahibine verirler. İkinci kısmını boğanın sahibine verirler. Üçüncü kısmını ikizler sahibine verirler. Dördüncü kısmı yengeç sahibine verirler. Bu şekilde on iki burç tamamlanır. Bu kısma on ikiye paylaşırma denir. Bir yıldız bir burçtan olursa, birkaç dakika o burçtan ayrılmış olsa iki buçuk derece o miktarın derecesi olur. Veya yıldızlar kendi paylarından eksiltirler. Kalan kısmın her derecesine on iki derece ve beş dakika ve sıranın kendisine gelmiş olduğu her burçtan her dakikaya on iki dakika derler. Sonra kaçınıcıya ulaşırsa on ikisinin de yeri olur. Mesela, bir yıldız boğanın on bir derecesi ve kırk iki dakikasında olsa bu toplamdan on dört derece burcun payı olur. Boğayla, ikizler, yengeç, aslan arasında bir derece kalır, ona on iki derece olarak verilir.

22. bölüm: Gezegenlerin ucunu ve alt kısımlarını belirtir. Her altmış altı yıl ve sekiz ayda güneş bir derece yol alır. Bunların aşağıları uçlarının karşısındadır. Ancak yıldız utaridin iki aşağısı ve iki ayrı üçlenmiş kısmı vardır. Bunun ucu yezdürd tarihine aittir. Üç zuhal yayın on derecesindedir. Üç müşteri başağın son derecesindedir. Üç merih asların on yedi derecesindedir. Üç güneş ikizlerin yirmi altı derecesindedir. Üç zühre ikizlerin sekiz derecesindedir. Üç utarid akrebin ilk derecesindedir. Aşağıdaki şekilleri de böylece anlaşılır. Hepsi farklı ziclere sahiptir. Üç ay toplanma karşılama vaktindedir.

23. bölüm: Burçların durumunu bildirir. Koç, boğa ve ikizler bahara yakınlaşan burçlardır. Yengeç, aslan, başak yaz aylarına bağlıdır. Terazi, akrep, yay sonbahar aylarına bağlıdır. Oğlak, kova, balık kış aylarına bağlıdır. Bu dört bölümü evleriyle birleşen (evlerine dönen) burçlar derler. Koç, yengeç, terazi ve oğlak bu bölümlerin altında sabit burçlardır. Boğa, aslan, akrep ve kova bu alttaki sabit burçlardır. Bu bölümlerin altındaki burçlara zu'l-cesedeyn derler. Bu ikizler, başak, yay ve balık bahar, yaz burçları kuzeye ait ve değişkendir. Sonbahar ve kış burçları güneye ait ve aşağı doğrudur. Koç, erkek ve gündüze aittir. Boğa dişi ve geceye aittir. Bu şekilde biri dişi ve geceye aittir. Üçlü burçlar havaya ait, erkek ve gündüze aittir. Üç burç toprağa ati, suya ait dişi, geceye aittir. Ateş ve hava burçları sıcak olur. Toprak ve su burçları soğuk olur. Toprak ve ateş kurudur. Hava ve su burçları ıslaktır. Bahar ve kış burçları doğdukları yöne dönüktür, yani eğri dururlar. Yaz ve sonbahar burçları doğuş yerine tam doğrudur.

24. bölüm: Yıldızların durumunu bildirir. Zuhale, merih uğursuzdur. Zuhale daha büyük uğursuzluktur. Daha küçüktür. Zühre yüksektir. Müşteri daha yükseklikte büyüktür. Zühre yükseklikte daha küçüktür. Utarid mutluluktur. Yüksekteki yıldızlar ve güneş erkektir. Zühre ve ay dişidir. Her erkek olan gündüze aittir. Ancak merihden ayrılır. Zühre, merih ve ay geceye aittir. Merih ve güneş, sıcak ve kurudur. Müşteri ve zühre daha sıcaktır. Ay daha soğuktur.

25. bölüm: Sonradan ortaya çıkan on iki burcu bildirir. Bunların benzerlerini bildirir. Doğudan doğan herhangi bir burç hangi zamanda olursa ona dönerler. İlk doğuşları yaşam evidir. İkincisi mal ve geçim evidir. Üçüncüsü erkek kardeş, kız kardeş ve bir yerden bir yere gitme evidir. Dördüncü eve toprağın direği derler. Padişahın, anne babanın ve geleceğin evidir. Beşincisi çocuk, sevgili ve yardım evidir. Altıncısı hizmetçi ve eziyet evidir, dört ayaklı küçük canlılar evidir. Yedinci ev kadın, ortak ve düşman evidir. Sekizinci ev korku, keder ve miras evidir. Dokuzuncu ev yolculuk, eğitim ve din evidir. Onuncu ev devlet ve sultan evidir. Bu eve gökyüzünün direği ve ortası derler. On birinci ev ümit, mutluluk ve dostlar evidir. On ikinci ev düşmanlar kötü kaderliler ve dört ayaklı canlılar içindir. Her evin derecesi ve dakikası vardır. Ona bulunma yeri derler. Bu evkere dördüncü, yedinci, onuncu direk derler. İkinci, beşinci, sekizinci, on birinciye eğik direk derler. Üçüncü, altıncı, dokuzuncu, on ikinci doğarken düşmüş haldedir. Sonra aşağıda yedinci, daha aşağıda ikinci, ondan da aşağıda on birinci ve bundan aşağıda beşinci ve daha aşağıda dokuzuncu, daha aşağıda üçüncü, ikinci ve sekizinci vardır. On ikinci ve altıncı kayıptır.

26. bölüm: Yıldızların yapması gerekeni bildirir. Zuhale farklı onuncu evdir. Merih farkı altıncı evdir. Müşteri farkı on birinci evdir. Zühre farkı beşinci evdir. Güneş farkı dokuzuncu evdir. Ay farkı üçüncü evdir. Utaridin farkı sonradan gelir. Onun karşısında terk etme ve felaket vardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

27. bölüm: Yıldızların görünüşünü anlatır. Üçlü bütününüyle dostluktur. Altılı yarım dostluktur. Karşılık ve dörtlenmiş şekil görünüşüdür. Karşılama tamamen düşmanlıktır. Uğursuzluktur, kötülük mutluluğa tamamen uzaktır. Uğursuzluktur. Simetri görünüşe, görünüşün sınırına cürüm (kesme) denir. Bir yıldız bir yıldızla bakışmak istese kesişme noktasına erişip birleşir. Birleşme tam olduğunda bunların arasında bir yıldız diğerinden az kesişir. Bu ikisine bakmak istenince onun kesişmesi az olur. Birleşme tam olursa o bakışa göre gece o yıldız döner. Sonra dereceler aynı birleşme üzerine vardığında artar. Ay bir burca nakl olsa bir yıldız döner. Birleşme sonuna erişirse uzak birleşme denir.

28. bölüm: Yıldızların görünüşlerini açıklar. Zuhul yaşlılara, köylülere, eski alimlere, Hint Habeş grubu zenciler ve tarım yapanlara delelat eder. Güneş padişahlar, ulu kişiler ve hükümet ehlinin yıldızdır. Zühre kadınların, hizmetlilerin, eğlenenlerin ziynet sahiplerinin yıldızdır. Utaridhakimlerin yazıların, müsteşarların muhasebecilerin, hükümetin, astronomi alimlerinin, doktorların yıldızdır. Ay, elçilerin, beylerin yolcuların, sakalsız hükümdarların yıldızdır.

29. bölüm: Hükümlere dayanmayı bildirir. Ay yıldızların mutluluğuna karşılık gelir. Eğer müşteriye bitişe bağlı olduğu burçtan dolayı ticaret yapmak, satmak, nakl etmek, hareket etmek iyidir. Eğer sabit burçtan olsa şehre girmek, işlere dayanmak, imaret yapmak iyidir. Eğer birleşme zühreyle olursa değişen burçtan ticaret yapmak ve yeni kıyafet biçmek, giymek iyidir. Eğer görünüş sabit burçtan olsa, akrepten olsa evlenme, süslenme iyidir. Eğer görünüş iki vücut sahibinde olursa ortaklık ve evlilik iyidir. Ve eğer uğursuz yıldız görünse düşmanlık bakışıyla hiçbir işe yaramaz. Ancak kötülüğü, fitneyi, binaları, yıkmak, yağmalamak iyidir. Zuhale bakılsa dostluk bakışıyla toprağa ait olan burçtan imaret yapmak ve tarımla uğraşmak iyidir. Eğer suya ait burçtan olsa tarımla uğraşmak bahçe sürmek iyidir. Eğer sabit burçta olsa şehirler yapmak, hisarlar kurmak, imaret yapmak iyidir. Eğer merihe bakılsa değişen burçtan ata binmek, cirit oynamak iyidir. Eğer basit burçtan olsa askerinin hazırlanmasını görmek iyidir. Eğer burç iki vücut sahibinden olsa silah hazırlamak, savaş aletini görmek iyidir. Eğer güneşe bakılsa yolculuk yapmak padişah huzuruna gitmek iyidir. Eğer sabit burçtan olsa şehre girmek, sultana yönelip işveilim yapmak iyidir. Eğer burç iki vücuttan olsa ulu işlere başlamak iyidir. Eğer ateş burcundan olsa süslenmek, altın gümüş eritmek iyidir. Eğer düşmanlıkla görülse iyi değildir. Bütün işlerden sakınmak gerekir. Eğer utarid görülse utarid mutlu olduğu halde ilim yapmak, yazmak, sevgi ve tartışma iyidir.

30. bölüm: Bu bölümdehayatı düzenlemek için yıldızlara nasıl başvurmak gerektiği üzerinde durulur. Yükselme, alçalma, güneşe yaklaşma kötülüğü düşmanlığı mutlulukla yok etmeye çalışmayı destekler. Eğer yıldızın uğursuzluğu güçlü olsa, kötülükte tesiri eksik olur. Eğer yıldızın kötülüğü zayıf olursa kötülükte tesiri çok olur. Değişen işlerde burçlar seçerler, ayın birleşmesi o yıldızla ait olur. Mesela, yeni elbise giymek gerekir. Zühreyle birleşir. Zühre ziynete, elbiseye delalet eder. Yolculukta sabit olmayan burçlar gerekir. Eğer yolculuk karada olursa her şeyden arınmış olur. Eğer yolculuk denizde olursa burçlar suya ait burçlardır. Mutluluktan dönmek gerekir. Dokuzuncu ev yolculuk evidir. Yedinci ev amaca ulaşma evidir. İkisinde de mutlu olmak gerekir. İlim için o burçlara yönelmek gerekir. Bu dört burç havaya aittir. Başaktır, yazın ilk yarısıdır. Ay, merih ve müşteri evinde olduğu zaman banyo yapmak, arınmak gerekir. Bir şeyi amaç edinmek için ateş veya hava burcu olmalıdır. Eğer amaç elden veya omuzdan olsa ayın ikizlerde olmaması gerekir. Ev için ayın yüksekte ve kuzeyde olması gerekir. Burçlar sabit olsa veya iki vücutta olsa, zuhalin hali iyi olursa, sultanların iş yapmak için ayın doğuda veya güneş evinde olması güneşin dostluğa dönük olması gerekir. Ticaret için değişken burçta olmak gerekir. Müşteriyle birleşip alım satım işinde burçların değişken olması gerekir. Mutluluktan uzak olmaması gerekir. Satış mutlulukla birleşiktir.

Eserin sonunda bu risalenin Hoca Nasir at-Tusi Allah rahmet eylesin tarafından tamamlandı, Katıpzade Mustafa b. Muhammed tarafından 1085 yılı Recep ayında istinsah

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

edildiği bildirilir. Eserde genel olarak Eski Anadolu Türkçesinin genel dil özellikleri görülmektedir. Kelime hazinesi bakımından eser Farsçadan çeviri olması itibarıyla Farsçakelimeler fazladır.

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

- 'arz (Ar.)** enlem.
arz (Ar.) bir yıldızın burçların bulunduğu yere uzaklığı.
cedy (Ar.) Oğlak burcu
cenûb (Ar.) güney.
cevzâ (Ar.) İkizler burcu.
cevzehri (Ar.) on iki burcun dönüşü sırasında üç kesişme noktasından ilkinin adı.
delv (Ar.) Kova burcu.
esed (Ar.) Aslan burcu.
evc (Ar.) gezegenlerin merkezden en uzak noktası.
felek (Ar.) dünya, alem.
felek-i atlas, felek-i a'zam, felekü'l-eflâk gökyüzünün en son katı.
gurre (Ar.) Kamerî ayların ilk günleri.
hamel Koç burcu.
hamse-i müşterika Fârisî aylarından İsfendârmend ayının sonunda kalan beş gün.
hamse-i mütehayyire Merih, Satürn, Jüpiter, Venüs, Merküre verilen ortak isim.
hût Balık burcu.
hüsûf (Ar.) ay tutulması.
ihtirâk (Ar.) bir gezegenin güneşe yaklaşması.
irtifâ (Ar. irtifâ') yükseklik.
ittisâlât-ı küllî tam birleşme, ayın dışındaki gezegenlerin birleşmesi.
kadîmî (Ar.) Fârisîlerin Ferverdîn, Urdibeşt, Hurdâd, Tîr, Murdâd, Şehriyâr, Mihr, Abân, Abân, Azâr, Dili, Behmen, İsfendârmend aylarına verilen ad.
Kamer (Ar.) ay
kavs (Ar.) yay burcu.
kebîse (Ar.) dört senede bir tekrarlanan ve bir gün fazlası olan sene.
kevâkib (Ar. Kevkeb(yıldız) 'in çokluk biçimi) yıldızlar, gezegenler.
kırân, mukârene (Ar.) iki gezegenin bir burçta bulunması.
küsûf (Ar.) güneş tutulması.
magrib (Ar.) batı.
mahs-ı felek Venüs ve Mars.
maşrik (Ar.) doğu .
medâr (Ar.) gezegenlerin hareket noktalarının çizdiği daire.
mıntıkatu'l-burûc on iki burcun bulunduğu daire.
mîzân (Ar.) Terazî burcu.
Mirrîh (Ar.) Merih (Mars)
Müşteri (Ar.) Jüpiter
Nahs-ı asgar Mirrih (Mars).
Nahs-ı ekber Zühal (satürn).
Nevrûz (Far. + Far.) güneşin balık burcundan koç burcuna geçişi.
Neyyir-i a'zam en büyük ışık, güneş.
Neyyir-i asgar en küçük ışık,
neyyireyn (Ar.) cisimlenmiş iki ışık (güneşle ay).
nısf-ı nehâr öğle vakti, gün ortası.
re's (Ar.) kuzeyde ayın kesişerek geçtiği nokta.
Sa'd-ı asgar Zühre (venüs).
Sa'd-ı ekber Müşteri (jüpiter).
saat-i muavvece eğim saati.
saat-i müsteviyye düzlem saati.
saat-i zamaniyye zaman saati.
salah (Ar.) kamerî ayların otuzuncu günü.
seb'a-i seyyâreyedi yıldız (gezegen), (Merih, satürn, venüs, jüpiter, merkür, ay, güneş)
seretân (Ar.) Yengeç burcu.
sevâbit (tek. Ar. sâbit) merkezlerinden ayrılmaz görünen yıldızlar, Merih, ay ve güneş.
sevr (Ar.) Boğa burcu.
süfliyyeyn (Ar.) Zühre (Venüs), Utarid (Merkür).
sünbüle (Ar.) Başak burcu.
Şems (Ar.) güneş
şenbe (Far.) gün.
şimâl (Ar.) kuzey.
tûl (Ar.) boylam.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/9 Summer 2013

uktedeyn (Ar.) on iki burcun dönüşü sorasında üç kesişme noktasından ikinci ve üçüncüsünün ovalı.
ulviyyeyn (Ar.) Zuhal (Satürn), Müşteri (Jüpiter).

Utârid (Ar.) Merkür
Zehre (Ar.) Venüs
zeneb (Ar.) güneyde ayın kesişerek geçtiği nokta.
Zuhal (Ar.) Satürn

KISALTMALAR

Ar. Arapça
 Far. Farsça

KAYNAKÇA

- ADIVAR A. Adnan, **Osmanlı Türklerinde İlim**, İstanbul, 1991.
- ARAT Reşit Rahmeti, “Türklerde Zaman ve Vakit Tesbiti”, **Makaleler**, C.I (1987), s. 165-179.
- DEVELLİOĞLU Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara, 1992.
- EMİROĞLU Kudret, “Ay Adları Tarihçesi”, **Tarih ve Toplum**, C.7 (1984), s. 41-44.
- ERTAYLAN İsmail Hikmet, **Ahmed-i Dai Hayatı ve Eserleri**, İstanbul, 1952.
- KABAKLI Ahmet, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 5c. İstanbul, 1997.
- Kandilli Rasathanesi El Yazmaları 2: Arapça –Farsça Yazmalar**, Proje Ekibi: Esra Karabacak, Tahsin Ömer Tahaoğlu, Fatma Büyükkarcı Yılmaz, Cumhuriyet Üçer, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2012.
- KARABACAK Esra, “Çağdaş Türk Lehçelerinde Zaman İsimleri Üzerine Bir İnceleme”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, 20-26 Eylül 2004**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, (2004), s. 1525-1572.
- MENĞİ Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara, 1994.
Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, IRCICA, 2c., İstanbul, 1994.
- Osmanlı Dünyasında Bilim Ve Eğitim (1999) Milletlerarası Kongresi Tebliğler**, IRCICA, İstanbul, 2001.
- ÖZMEN Mehmet, **Ahmed-i Da'i Divanı**, 2c. TDK, Ankara, 2001.
- PEKOLCAY Necla, **İslami Türk Edebiyatı**, İstanbul, 1994.
- SARI Mevlut, **El-Mevarid Arapça Türkçe Lugat**, İstanbul, 1982.
- STEİNGASS F, **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, London, 1930.
- ZENKER Jules Theodore, **Dictionnaire Turc-Arabe-Persan**, C.1-2, New York, 1979.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/9 Summer 2013

